

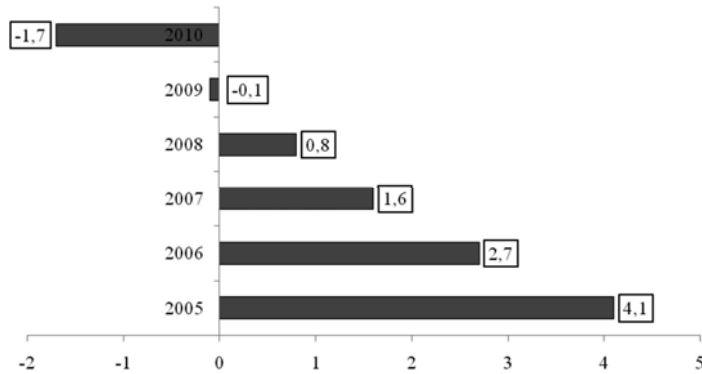

Рис. 5. Динаміка коефіцієнтів міграційного приросту (+/-) населення м. Львова впродовж 2005-2010 рр., на тис. осіб [4]

Підсумовуючи, наголосимо, що в наш час треба активізувати вивчення впливу глобалізаційних викликів на розвиток міста Львова, щоб мати можливість попередити їх ймовірні негативні наслідки. Це дасть змогу уникнути низки деформацій у міській системі та запобігти погіршенню якості життя мешканців Львова.

Література

1. Мазур Т.М. Спадщина індустріальної культури в структурі історичної забудови міста Львова / Т.М. Мазур, С.І. Король // Досвід та перспективи розвитку міст України : зб. наук. праць. – Сер.: Історичні аспекти архітектурної теорії і практики. – К. : Вид-во Ін-ту "ДІПРО-МІСТО". – 2006. – Вип. 11. – С. 129-143.
2. МОП: Світовий ринок праці може відновитися тільки до 2015 року. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.novynar.com.ua/business/135411>.
3. Світовий ринок праці на порозі глобального дефіциту. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.kadrovik.ua/content/sv-tovii-rinok-prats-na-poroz-globalnogo-def-tsitu>.
4. Статистичний щорічник міста Львова за 2010 рік. – Львів : Головне управління статистики у Львівській області, 2011. – 246 с.

Палуга Е.М., Яцишин Ю.С. Влияние глобализационных вызовов на социально-экономическое развитие города Львова

Раскрыта суть таких глобализационных вызовов экономической системе города Львова, как метрополитизация и формирование глобального рынка труда. Предложен и применен алгоритм осмысления современных процессов социально-экономического развития города и их оценки в условиях глобализационных вызовов. Очерчены направления учета вызовов глобализации в обосновании перспективного социально-экономического развития города Львова.

Ключевые слова: глобализационные вызовы, город, социально-экономическое развитие.

Paluga E.M., Yatsishin Yu.S. Influence of globalization calls on socio-economic development of Lviv

Exposed essence of such calls of globalization to the economic system of city of Lviv as metropolization and forming of global labour-market. The algorithm of comprehension of modern processes of socio-economic development of city and their estimation is offered and applied in the conditions of calls of globalization. Directions of account of calls of globalization are outlined in the ground of perspective socio-economic development of Lviv.

Keywords: calls of globalization, city, socio-economic development.

УДК 334.722.8:658.147

Здобувач І.В. Гомонай – Львівська КА

ТИПОЛОГІЗАЦІЯ І КЛАСИФІКАЦІЯ БАНКІВСЬКИХ ІНВЕСТИЦІЙ

На основі вітчизняного та зарубіжного досвіду розвитку інвестиційного процесу окреслено основні класифікаційні ознаки поділу інвестицій та їх економічну сутність. Висвітлено нові форми інвестицій, які входять до складу реальних інвестицій – інноваційні інвестиції та інтелектуальні інвестиції. Здійснено аналіз поділу банківських інвестицій за періодом інвестування.

Ключові слова: банківські інвестиції, класифікація банківських інвестицій, критерії банківських інвестицій.

Постановка проблеми. Увага суспільства і держави до проблем формування банківської системи породжена вимогами реальної економіки, усвідомленням того, що організована банківська система здатна зробити значний внесок у позитивний економічний розвиток країни.

Активізація інвестиційного процесу є тією головною складовою економічних вимог, які покликані забезпечити реальні зрушення в економічній структурі суспільства, перехід економіки на якісно вищий рівень індустріального розвитку та інтенсивний тип відтворення, підвищити рівень вітчизняної продукції і її конкурентоспроможність на світовому ринку.

Для банків розвиток інвестиційного бізнесу є об'єктивною потребою. Актуальним для них стає уже не лише пропонування клієнтам набору стандартних операцій, а й надання допомоги для виходу зі скрутного фінансового становища, сприяння розширенню бізнесу тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджуючи проблему типологізації і класифікації банківських інвестицій, розглянуто авторитетну думку відомих вітчизняних та зарубіжних авторів, таких як: І.А. Бланк, А.М. Мороз, А.А. Пересада, М.І. Савлук, М.П. Денисенко, М.Т. Майорова, Б.Л. Луців, О.В. Васюренко, О.Д. Вовчак та інших. Також використовуються концептуальні положення сучасної інвестиційної теорії економістів заходу – Дж.М. Кейнса, Г. Марковітца, У. Шарпа.

Отримані протягом багатьох років результати як теоретичних, так і практичних розробок щодо розкриття сутності інвестицій мають вагоме значення для розвитку теорії інвестицій.

Мета дослідження. Метою роботи є поглиблене дослідження економічної сутності інвестицій, з врахуванням вітчизняного та зарубіжного досвіду розвитку інвестиційного процесу в сучасних умовах та методичні підходи до оцінки інвестиційних ресурсів банку і на цій основі розроблення шляхів оптимізації інвестиційного портфеля банку.

Досягнення поставленої мети зумовило вирішення таких завдань:

- розкрити суть та дати характеристику інвестиційній діяльності банку;
- дослідити основні класифікаційні ознаки поділу інвестицій.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні в економічній літературі трапляються різноманітні за обсягом інформації та ступенем деталізації підходи щодо класифікації інвестицій і інвестиційної діяльності банку. В опрацьованих нами літературних джерелах є навіть суперечності щодо ознак

класифікації інвестицій. На нашу думку, систематизація та класифікація банківських інвестицій тісно пов'язана з їх макро- та мікроекономічними функціями, а також з інституційно-правовим середовищем банківської інвестиційної діяльності. Як зазначає О.Д. Вовчак, така класифікація може визначатись підходами до оцінки їх економічної ефективності, вибором найпривабливішої сфери вкладання капіталу, або аналізом перспектив, що відкриваються під час вкладення капіталу в певні галузі національної економіки, чи ступенем відповідальності за отримані результати, а також необхідністю повнішого і глибшого вивчення теорії та практики інвестування, а в підсумку – метою самого інвестора чи суб'єкта підприємницької діяльності [1]. У кожному конкретному випадку є різні цілі: для інвесторів класифікація інвестицій пов'язана з необхідністю розробки стратегії і тактики своєї поведінки в інвестиційному процесі, тоді як її деталізація має сенс під час аналізу вузького сегмента, який належить до окремої сфери інвестиційної діяльності інвестора. Згідно з чинним законодавством України, інвестиційна діяльність банків включає: інвестиції у розвиток власного бізнесу (купівля основних фондів банку, відкриття філій, вкладення у новітні банківські технології й послуги); інвестиції у розвиток іншого підприємства; формування інвестиційного портфеля банку; участь у формуванні або кредитуванні інноваційно-інвестиційних проектів. Розглянемо їх детальніше.

За твердженням О.В. Васюренка, принципово важливе значення має класифікація банківських інвестицій, яка відображає економічну суть і ринкову форму інвестиційних процесів і забезпечує практичні потреби ухвалення банками управлінських рішень. З огляду на це, автор пропонує виділяти такі типи банківських інвестицій: інвестиції у сферу економічних проектів (промисловість, транспорт, будівництво, сільське господарство тощо); інвестиції у цінні папери; інвестиції в передові технології й у невиробничу і нематеріальну сфери [2, с. 197].

На його думку, першому типу інвестицій властиві всі характеристики довготермінового кредитування, тому для аналізу і потреб інвестиційного менеджменту в сфері економічних проектів він пропонує узагальнену систему показників, що характеризують реальні інвестиції [2, с. 197-198]. Другий тип інвестицій належить до фінансових інвестицій банку. Що ж до третього, то такі вкладення є у діяльності банку під час здійснення інновацій, які за умов ринкової економіки супроводжують діяльність будь-якого суб'єкта економіки. Основну увагу він зосереджує на інвестиціях другого типу, тобто вкладеннях банків у цінні папери.

Сьогодні вкладення банків в економіку України здійснюється у двох основних формах: 1) пряме фінансування інвестиційних проектів (реальні інвестиції); 2) вкладення в цінні папери (фінансові активи). До інвестиційних вкладень ми включасмо і банківські інвестиційні кредити. Вкладення в цінні папери і надання кредитів формують інвестиційно-кредитний портфель банку. Щодо інвестування банку в рухоме і нерухоме майно, то таке інвестування розглядають окремо від інвестування в цінні папери.

Бланк І.О. під реальними інвестиціями розуміє вкладання капіталу у виробництво основних засобів, в інноваційні матеріальні активи (інноваційні інвестиції), у приріст запасів товарно-матеріальних цінностей та інші об'єкти інвестування, пов'язані із здійсненням операційної діяльності підприємства та покращення умов праці [3, с. 24].

На думку А.А. Пересади, реальні інвестиції – це вкладення (внески) у виробничі (засоби) фонди (основні й оборотні). Переважно це вкладення у матеріальні активи: будівлі, обладнання, споруди й інші товарно-матеріальні цінності, а також нематеріальні активи (патенти, ліцензії, ноу-хау, технічна, науково-практична, інструктивна, технологічна, проектно-кошторисна і інша документація) [4, с.12].

Савлук М.І., Мороз А.М. під реальними інвестиціями також розуміють вкладення коштів у реальні активи як матеріальні, так і нематеріальні (іноді вкладення коштів у нематеріальні активи пов'язані з науково-технічним прогресом, характеризуються як інноваційні інвестиції, або інновації) [5, с. 248]. Такої ж думки дотримується В.Г. Федоренко, який вважає, що реальні інвестиції – це вкладення коштів (майна) у реальні активи – матеріальні та нематеріальні [6, с.11]. Т.В. Майорова визначає реальні інвестиції як економічні ресурси, які спрямовуються на збільшення реального капіталу суспільства, тобто на розширення або модернізацію виробничого процесу [7, с.93].

Петрук О.М. виділяє такі основні форми реальних інвестицій: нове будівництво; реконструкція; технічне переоснащення [8, с. 246]. До нового будівництва належать зведення підприємств, споруд на нових будівничих майданчиках згідно із затвердженими проектами. Розширення діючих підприємств передбачає витрати на будівництво за новим проектом другої та наступних черг реалізації цього підприємства, а також на будівництво та розширення діючих основних цехів, допоміжного та обслуговуючого виробництва і комунікацій на території цього підприємства або прилеглих до неї майданчиків.

Під реконструкцією діючого підприємства розуміють здійснюване за єдиним проектом повне або часткове переобладнання виробництва без будівництва нових та розширення діючих цехів основного виробничого призначення. Реконструкція може супроводжуватися будівництвом нових і розширенням діючих об'єктів допоміжного та обслуговуючого призначення, заміною морально застарілого та фізично зношеного обладнання, механізацією та автоматизацією виробництва, усуненням диспропорцій у технологічних ланках і допоміжних службах. Крім того, до реконструкції діючого підприємства належить будівництво нових цехів та об'єктів тієї ж потужності або потужності, яка відповідає обсягу випуску кінцевої продукції підприємства, замість ліквідованих цехів та об'єктів того ж призначення, подальшу експлуатацію яких визнано недоцільною.

Технічне переоснащення діючого підприємства включає виконання відповідно до плану технічного розвитку підприємства, комплексу заходів з підвищення технічного рівня окремих ділянок виробництва, агрегати установок шляхом впровадження нової техніки та технології, механізації та автома-

тизації виробництва, модернізації і заміни застарілого і фізично зношеного обладнання новим, більш продуктивним, а також інші організаційні та технічні заходи, що покращують показники роботи підприємства.

Така форма інвестування, як придбання інших підприємств, здійснюється тільки великими підприємствами, оскільки потребує значних обсягів інвестування коштів. Ця форма інвестицій призводить до зростання сукупної вартості активів обох підприємств і дає їм певні переваги перед конкурентами завдяки взаємному доповненню технологій та номенклатури продукції, що випускається, завдяки появі можливостей зниження рівня затрат шляхом економії на великих оптових закупках сировини та матеріалів за рахунок спільного використання мережі збуту тощо.

Останнім часом в економічній літературі визначили нові форми інвестицій, які входять до складу реальних інвестицій – інноваційні інвестиції та інтелектуальні інвестиції.

Інноваційні інвестиції – це вкладання в нововведення [4, с. 13]. Поняття "інновація" походить від англ. "innovation" – нове науково-технічне досягнення, нововведення як результат впровадження новизни. Взагалі, за стабільної економіки всі інвестиції повинні бути водночас інноваціями. Основними формами інноваційних інвестицій є вкладання коштів у: придбання ліцензій, патентів, "ноу-хау", програмних продуктів; фінансування наукових розробок, науково-технічних програм; підготовку спеціалістів підприємства [1, с. 50]. За умов кризи можливі інвестиції на підтримку діючих технічно відсталих виробничих фондів.

Інтелектуальні інвестиції – це вкладання в об'єкти інтелектуальної власності, що впливають з авторського права, винахідницького і патентного права, права на промислові зразки і корисні моделі [4, с. 13]. Інноваційна форма здебільшого складається з інтелектуальних інвестицій.

Реальні інвестиції поділяють також на: інвестиції у "зовнішні умови", тобто в найбільш вигідні вкладання вільних коштів у сторонні виробничі та інші структури; інвестиції у власну діяльність, тобто найбільш вигідне вкладання капіталу в підвищення конкурентного статусу банку за рахунок як внутрішніх, так і зовнішніх джерел фінансування. Оскільки останній тип визначається як зовнішніми, так і внутрішніми факторами, то інвестиційна діяльність повинна бути спрямована, з одного боку, на посилення позитивного впливу зовнішніх умов на діяльність банку, з іншого боку – на вдосконалення господарського потенціалу власної установи. Інвестиції у "зовнішні умови" здійснюються зазвичай у вигляді участі на паях суб'єкта в спільних проєктах [9, с. 94].

Інвестиції внутрішнього характеру мають за мету розвиток стратегічного потенціалу за рахунок приросту тих чи інших ресурсів (технічних, технологічних, інтелектуальних тощо) та утворення необхідних товарно-матеріальних запасів.

Сфера реального інвестування охоплює широкий набір досить складних і неоднорідних інвестиційних рішень. У світовій практиці прийнято кла-

сифікацію найпоширеніших інвестиційних рішень в галузі реального інвестування, яка виділяє певні класи інвестицій, а саме:

- 1) обов'язкові інвестиції – це інвестиційні рішення, які необхідні для того, щоб фірма могла продовжувати свою діяльність;
- 2) інвестиційні рішення, спрямовані на зниження витрат, що викликано необхідністю виживання у конкурентній боротьбі;
- 3) інвестиційні рішення, спрямовані на розширення і оновлення фірми.

Реальні інвестиції – це безпосереднє вкладання коштів у виробничі активи підприємства (речовий капітал). Вони пов'язані з розвитком виробництва (збільшенням обсягу реалізації продукції, товарів, послуг) з метою отримання прибутку за нормального ризику. Результатом освоєння таких інвестицій є збільшення обсягів основних фондів, матеріальних оборотних активів або прав на їх використання.

Структура активів банку значною мірою зумовлюється економічною ситуацією в країні, репутацією банку, стратегією, яку він намагається реалізувати на ринку, та специфікацією менеджменту. Основні засоби та інші активи – група активів, що становить незначну за обсягом, але важливу групу активів банку. Вони є необхідними передумовами для ведення банківської діяльності.

Необхідними і важливими для успішної діяльності банку є інші матеріальні та нематеріальні активи: ліцензії, системи оброблення, збереження та захисту інформації, системи автоматизації бухгалтерського обліку тощо.

Фінансові інвестиції банку можна розглядати як вкладання коштів у різні види фондових інструментів та капітал у формі дохідних грошових інструментів (депозитів, кредитів тощо), а також як вкладання у статутні фонди підприємств [1, с. 293-294].

За І.О. Бланком фінансові інвестиції характеризують вкладання капіталу в різноманітні фінансові інструменти інвестування переважно в цінні папери з метою отримання доходу [3, с. 24]. М.І. Савлук, А.М. Мороз розглядають фінансові інвестиції як вкладання коштів у різноманітні фінансові інструменти (активи), серед яких найбільшу частку становлять вкладання коштів у цінні папери [5, с. 248]. Такого ж твердження дотримуються Т.В. Майорова, О.М. Петрук, А.А. Пересада та інші.

Відповідно до Положення (стандарту) Бухгалтерського обліку 13 "Фінансові інструменти", під фінансовими інструментами розуміють контракти, які одночасно приводять до виникнення (збільшення) фінансового активу в одного підприємства і фінансового зобов'язання – в іншого [10]. У П(С)БО №2 "Баланс" дається таке їх визначення: "фінансові інвестиції" – активи, які утримуються підприємством з метою збільшення прибутку, (відсотків, дивідендів), зростання вартості капіталу або інших вигод для інвестора [11].

Довготермінові фінансові інвестиції – фінансові інвестиції на період більше ніж рік, а також усі інвестиції, які не можуть бути реалізовані вільно та в будь-який момент. Виділяємо фінансові інвестиції, які обліковуються згідно з участю в капіталі та інші фінансові інвестиції (П(С)БО "фінансові інвестиції"), які наведено на рис.

Рис. Структура довготермінових фінансових інвестицій

В умовах ринкової економіки з фінансових інвестицій найпоширенішим є придбання цінних паперів. Відповідно до Закону України "Про цінні папери і фондовий ринок" [11], загальний балансовий портфель цінних паперів банку може включати цінні папери, що емітовані резидентами та нерезидентами України і допущені до обігу на фондовому ринку України. До них належать:

- 1) акції дочірніх і асоційованих компаній;
- 2) частки участі в господарських товариствах, що оформлені цінними паперами (крім акціонерних товариств);
- 3) привілейовані акції акціонерних товариств закритого та відкритого типів;
- 4) прості акції акціонерних товариств закритого та відкритого типів;
- 5) облигації дочірніх і асоційованих компаній;
- 6) облигації підприємств (суб'єктів господарської діяльності);
- 7) ощадні сертифікати;
- 8) облигації внутрішньої державної позики;
- 9) цінні папери, що рефінансуються НБУ;
- 10) векселі суб'єктів підприємницької діяльності;
- 11) власні прості й привілейовані акції.

Водночас, враховуючи, що інвестиції – це вкладання ресурсів банку в різноманітні цінні папери з метою отримання доходу від утримання їх у своєму портфелі впродовж визначеного терміну або від продажу придбаних цінних паперів за вищою вартістю [11] в інвестиційному портфелі банків виділяють:

- 1) цінні папери банків на інвестиції;
- 2) цінні папери банків на продаж;
- 3) портфель вкладень у дочірні компанії;
- 4) портфель пайової участі (вкладень в асоційовані компанії).

Віднесення цінних паперів до певного портфеля визначається за такими критеріями:

- намірами банку щодо групи цінних паперів, які свідчать про початкове бажання банку на час їх придбання стосовно подальшого їх використання;
- спроможності банку дотримуватися свого початкового наміру, що передбачає наявність у банку реальної можливості виконувати свій намір.

Основним видом банківських фінансових інвестицій є придбання акцій з метою отримання щорічного дивідендного доходу. За характером розпорядження вирізняють два види акцій – іменні та на пред'явника, а за величиною отримуваного доходу – звичайні та привілейовані. На відміну від іменних, акції на пред'явника можна вільно купувати і продавати. За звичайними акціями виплачуються дивіденди, розмір яких залежить від величини отримуваного у тому або іншому році підприємством (акціонерним товариством) прибутку, а за привілейованими – фіксований розмір (процент) незалежно від фактичної величини прибутку. Докладнішу класифікацію акцій досить повно на сьогодні розглянуто в економічній літературі, тому ми на ній не зупиняємося.

Іншим видом банківських цінних паперів є облигації – це цінні папери, які відображають відносини позики зазвичай з твердою фіксованою процентною ставкою і зобов'язанням у визначений термін повернути борг у майбутньому. Облигації можуть бути іменними і на пред'явника; залежно від емітента їх поділяють на облигації внутрішніх державних позик та облигації підприємств.

Державні облигації є джерелом покриття дефіциту державного бюджету, вони можуть бути процентними та безпроцентними (цільовими). Процентні облигації передбачають виплату доходу або шляхом оплати купонів, або внаслідок погашення позик шляхом нарахування процентів до номіналу без щорічних виплат. Дохід за облигаціями може сплачуватися також у формі виграшів, що розігруються у спеціальних тиражах.

Цільові облигації не передбачають виплати доходу, їх власнику надається право придбання відповідних товарів чи послуг, під які випущені позики. Облигації підприємств можуть випускатися на суму не більше як 25 % від розміру його статутного фонду і лише після повної оплати всіх випущених акцій. Дохід за ними виплачується щорічно у вигляді фіксованого процента від номінальної вартості облигації.

Одним із поширених у банківській практиці цінних паперів є казначейські зобов'язання – це грошові документи на пред'явника, що засвідчують внесення їхніми власниками грошових коштів до бюджету і дають право на отримання фіксованого доходу протягом усього терміну володіння ними. Вони бувають коротко- (до 1 року), середньо- (від 1 до 5 років) і довготерміновими (понад 5 років) [12].

Ощадний сертифікат – письмове свідоцтво банку про депонування грошових коштів, яке засвідчує право вкладника на одержання після закінчення встановленого терміну депозиту і процентів по ньому. Ощадні сертифікати видаються строкові (під певний договірний процент на визначений тер-

мін) або до запитання, іменні та на пред'явника. Іменні сертифікати обігу не підлягають, а їх продаж (відчуження) іншим особам є недійсним.

Інвестиційний сертифікат – це цінний папір, який випускається компанія з управління активами пайового інвестиційного фонду та засвідчує право власності інвестора на частку в пайовому інвестиційному фонді [12]. Таким чином, емітентом інвестиційних сертифікатів пайового інвестиційного фонду виступає компанія з управління активами цього фонду.

В економічній літературі фінансові інвестиції зазвичай поділяють на прямі та портфельні. Згідно з Законом України "Про оподаткування прибутку підприємств", пряма інвестиція – це господарська операція, яка передбачає внесення коштів або майна у статутний капітал (фонд) юридичної особи в обмін на корпоративні права, емітовані такою юридичною особою [13]. До прямих інвестицій можна зачислити і безпосереднє внесення будь-яких цінностей на підставі угоди інвестицій. До прямих належать такі інвестиції, які формують понад 10-25 % капіталу підприємства та дають право на участь в управлінні ним.

Портфельні інвестиції – це господарська операція, яка передбачає придбання цінних паперів, деривативів та інших фінансових активів за грошові кошти на фондовому (біржовому) ринку. Основною рисою портфельних інвестицій є те, що інвестор не має права на участь в управлінні підприємством, такі інвестиції передбачають лише отримання інвестором дивідендів на акції підприємства або інші цінні папери [7, с. 12].

Отож, М.Р. Ковбасюк [14, с. 137] класифікує прямі банківські інвестиції так:

- інвестиції у власну діяльність. Це – насамперед інвестиції у власні основні фонди та інші вкладення, які збільшують вартість власних активів банків;
- інвестиції в інші види діяльності. Ці інвестиції здійснюються:
- за рахунок коштів банку. Їх спрямовують на створення підприємств чи участь у їх діяльності (крім купівлі акцій), які передусім є елементами інфраструктури банківської діяльності;
- за рахунок кредитних ресурсів. Кредитування клієнтів банку на інвестиційні потреби здійснюється за рахунок як кредитних ресурсів, залучених власними силами банку, так і обслуговування цільових кредитних ресурсів на інвестиційні цілі зовнішнього походження.

Згідно з Законом України "Про банки і банківську діяльність" від 7 грудня 2000 р., банки мають право здійснювати прямі інвестиції без письмового дозволу Національного банку України у разі, якщо:

- інвестиція в будь-яку юридичну особу становить не більше ніж 5 % регулятивного капіталу (регулятивний капітал (власні кошти) – це капітал, що складається з основного та додаткового капіталу, зваженого на ризики, що визнаються нормативно-правовими актами Національного банку України) банку;
- юридична особа, в яку здійснюється інвестиція, веде виключну діяльність з надання фінансових послуг;
- регулятивний капітал банку повністю відповідає вимогам для інвестицій, встановлених нормативно-правовими актами Національного банку України.

Банку заборонено інвестувати кошти в підприємство, установу, статутном яких передбачено повну відповідальність його власників. Пряма чи опо-

середкована участь банку в капіталі будь-якого підприємства, установи не повинна перевищувати 15 %, капіталу банку. Сукупні інвестиції банку не повинні перевищувати 60 % величини капіталу банку.

За ознакою мети інвестування фінансові інвестиції поділяють на стратегічні (коли інвестор вкладає капітал у контрольний пакет акцій з метою здійснення стратегічного управління чи поглинання компанії-емітента) та портфельні (коли інвестор має на меті лише приріст суми вкладеного капіталу або отримання поточного доходу [1, с. 63]. Зокрема, І.О. Бланк зазначає, що у випадку, якщо інвестор має за мету лише приріст суми вкладеного капіталу або отримання поточного доходу, то він здійснює портфельні інвестиції [3, с. 17-19]. Майорова Т.В. надає таку класифікацію фінансових інструментів [7, с. 49]:

- фінансові активи, які включають у себе: грошові кошти, не обмежені для використання, та їх еквіваленти; дебіторську заборгованість, не призначену для перепродажу; фінансові інвестиції, що утримуються до погашення; фінансові активи, призначені для перепродажу; інші фінансові активи;
- фінансові зобов'язання включають фінансові зобов'язання, призначені для перепродажу та інші фінансові зобов'язання;
- інструменти власного капіталу це прості акції, частки та інші види власного капіталу;
- похідні фінансові інструменти ф'ючерсні контракти, форвардні контракти та інші похідні цінні папери.

Варто зауважити, що термін "прямі інвестиції" ще трапляється під час поділу інвестицій за характером участі в інвестуванні. За цією ознакою виділяють прямі й непрямі інвестиції. Зазвичай прямі інвестиції здійснюються шляхом безпосереднього вкладання коштів у статутні фонди інших підприємств. Пряме інвестування здійснюють переважно підготовлені інвестори, що мають досить точну інформацію про об'єкт інвестування і добре ознайомлені з механізмом інвестування.

Непрямі інвестиції – це інвестування, що опосередковується іншими особами (інвестиційними або іншими фінансовими посередниками). У цьому випадку інвестори отримують цінні папери, що випускаються інвестиційними або іншими фінансовими посередниками (наприклад, інвестиційні сертифікати інвестиційних фондів і інвестиційних компаній). Зібрані в такий спосіб інвестиційні кошти ці посередники розміщують на свій розсуд – вибирають найефективніші об'єкти інвестування, беруть участь у керуванні ними, а отримані прибутки розподіляють потім серед своїх клієнтів [3, с. 24; 5, с. 248-249]. Важливим критерієм поділу банківських інвестицій є період інвестування. За цією ознакою одні автори пропонують поділяти інвестиції на два види (короткотермінові й довготермінові) [3, 5, 7], інші – на три (коротко-, середньо- та довготермінові) [4, 6].

Короткотермінові інвестиції передбачають вкладення капіталу на період не більше ніж рік (наприклад, короткотермінові депозитні внески, купівля короткотермінових ощадних сертифікатів тощо); середньотермінові – на період від одного до трьох років (наприклад, облігації підприємств, депозитні вклади з відповідним терміном функціонування або реальні інвестиції у

швидкоокупні проекти), а під довготерміновими інвестиціями, під час поділу їх лише на довго- та короткотермінові, розуміють вкладення капіталу на період понад один рік.

Цей критерій застосовують в обліковій практиці. Для цілей практичного використання класифікація за цією ознакою потребує подальшої деталізації. Так, інвестиційні компанії довготермінові інвестиції диференціюють в такий спосіб: а) до 2 років; б) від 2 до 3 років; в) від 3 до 5 років; г) понад 5 років [5, с. 249]. За класифікації інвестицій шляхом поділу їх ще й на середньотермінові, довгостроковими вважаються інвестиції з періодом інвестування понад три роки (довгострокові облігації, казначейські білети та реальні інвестиції у проекти з відповідним терміном функціонування).

Для характеристики банківських інвестицій доречною є класифікація інвестицій за такими ознаками, як рівень доходності та рівень інвестиційного ризику, які пропонує І.О. Бланк. Відповідно до першої ознаки він поділяє інвестиції на такі види [3, с. 26]:

- високодоходні інвестиції, які характеризують вкладання капіталу в інвестиційні проекти або фінансові інструменти, очікуваний рівень чистого інвестиційного прибутку за якими набагато перевищує середню норму цього прибутку на інвестиційному ринку;
- середньодоходні інвестиції – очікуваний рівень чистого інвестиційного прибутку за інвестиційним проектом і фінансовими інструментами цієї групи, приблизно відповідають середній нормі інвестиційного прибутку на інвестиційному ринку;
- низькодоходні інвестиції. За цією групою об'єктів інвестування очікуваний рівень чистого інвестиційного прибутку зазвичай є значно нижчим від середньої норми цього прибутку;
- недоходні інвестиції – група об'єктів інвестування, вибір і реалізацію яких інвестор не пов'язує з отриманням прибутку. Такі інвестиції мають зазвичай цілі досягнення соціального, екологічного й інших видів внутрішньоекономічного ефекту.

За рівнем інвестиційного ризику І.О. Бланк виділяє такі види інвестицій [3, с. 26]:

- безризикові інвестиції, які характеризують вкладення коштів у такі об'єкти інвестування, за якими відсутній реальний ризик втрати капіталу чи очікуваного доходу і практично гарантовано отримання реальної суми чистого інвестиційного прибутку;
- низькоризикові інвестиції, які характеризують вкладення коштів у такі об'єкти інвестування, ризик за якими значно нижчий за середній;
- середньоризикові інвестиції – це інвестиції, рівень ризику за якими приблизно відповідає середньому на ринку;
- високоризикові інвестиції, рівень ризику за якими зазвичай набагато перевищує середній;
- спекулятивні інвестиції, які характеризуються вкладанням капіталу в найбільш ризикові проекти чи інструменти інвестування, за якими очікується найвищий рівень інвестиційного доходу.

Отже, класифікація банківських інвестицій визначається різними підходами та класифікаційними ознаками, а за необхідності вона може бути поглиблена залежно від підприємницької або дослідницької мети.

Література

1. Вовчак О.Д. Банківська інвестиційна діяльність в Україні / О.Д. Вовчак. – Львів : Вид-во Львівської КА, 2005. – 544 с.
2. Васюренко О.В. Банківський менеджмент : навч. посібн. / О.В. Васюренко. – К. : Вид. центр "Академія", 2001. – 320 с.
3. Бланк И.А. Основы инвестиционного менеджмента / И.А. Бланк. – К. : Изд-во "Эльга", "Ника-Центр", 2001. – 448 с.
4. Пересада А.А. Управление инвестиционным процессом / А.А. Пересада. – К. : Вид-во "Лібра", 2002. – 472 с.
5. Мороз А.М. Банківські операції : підручник / А.М. Мороз, М.І. Савлук, М.Ф. Пуховкіна та ін. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.] / за ред. А.М. Мороза. – К. : Вид-во КНЕУ, 2002. – 476 с.
6. Федоренко В.Г. Инвестознaвство : підручник / В.Г. Федоренко. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – К. : Изд-во МАУП, 2002. – 408 с.
7. Майорова Т.В. Инвестиційна діяльність : навч. посібн. / Т.В. Майорова. – К. : Вид-во ЦУЛ, 2003. – 376 с.
8. Петрук О.М. Банківська справа : навч. посібн. / за ред. д-р екон. наук, проф. Ф.Ф. Бутинця. – К. : Вид-во "Кондор", 2004. – 461 с.
9. Пересада А.А. Управление банківськими інвестиціями : монографія / А.А. Пересада, Т.В. Майорова. – К. : Вид-во КНЕУ, 2005. – 388 с.
10. Наказ Міністерства Фінансів України від 30 листопада 2001 р., № 559 "Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 13 "Фінансові інструменти".
11. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.bank.gov.ua>.
12. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.economy.in.ua>
13. Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств" від 22 травня 1997 р.
14. Ковбасюк М.Р. Економічний аналіз діяльності комерційних банків і підприємств / М.Р. Ковбасюк. – К. : Вид. Дім "Скарби", 2001. – 336 с.

Гомонай И.В. Типологизация и классификация банковских инвестиций

На основе отечественного и зарубежного опыта развития инвестиционного процесса очерчены основные классификационные признаки разделения инвестиций и их экономическая сущность. Освещены новые формы инвестиций, которые входят в состав реальных инвестиций – инновационные инвестиции и интеллектуальные инвестиции. Осуществлен анализ разделения банковских инвестиций по периоду инвестирования.

Ключевые слова: банковские инвестиции, классификация банковских инвестиций, критерии банковских инвестиций.

Homonay I. V. The typologization and classification of the banks investment

It is outlines the generosities classificaf features division investition and it economi-cal essence at the basis of domestic and foreign experience development investitional process. It is analyses the new forms of investments that included in form part of real investments – innovation investments and intellectual investments. It is realizes the analyse of division banks investments for period investing.

Keywords: bank investments, the classify of bank investments, criterions of bank investments.

УДК 336.717

Доц. Г.О. Панасенко, канд. екон. наук –
Макіївський економіко-гуманітарний інститут

МІЖНАРОДНА БАНКІВСЬКА КОНКУРЕНЦІЯ

Розглянуто проблематику, яка стосується міжнародної банківської конкуренції. Проаналізовано сутність поняття банківська конкуренція і міжнародна банківська конкуренція, виявлено відзначні риси останньої на сучасному етапі. Позначено основні шляхи підвищення конкурентоспроможності українських банків у міжнародному масштабі.